

A fürjek alig hallható alarmja

A fürjek semmis kis alarmja

Valaki a pultra helyezte a spirálos *Mi szép?* noteszfüzetet. Ugyan ki lehetett, tűnődtem. Tán T. Olivér. Hogy hosszú idő után írjunk bele, jegyezzünk föl ismét valamit. Minden bizonnyal valami szépet. Jót. Hiszen a mi deltánk-torkolatunk a Joó Lajos, a Régi Folyó utca, melynek fedetlen csatornáján a város szennyét a Palicsi-tó irányába elvezették, majd később, mi akkor már visszaköltöztünk Magyarkanizsára, lefödték... Aztán 30 évig Újvidék, majd már Palicson is 24 év... És hát napi kávézások Czipriánnal. Vasárnaponként viszont kihagyhatatlanul, lám, a magam módján én is ugyanolyan mániákus vagyok, mint Cziprián: a kisállatpiac. Ültünk a SARAJKA teraszán Jutkával, bámultunk a GÓL irányába, a Joó Lajos deltájába... És egy napon T. Olivér azt mondta, a költszet: *joó*. Igen, tán ő készítette volt ide, írjunk be valami szép (joó) négykezeset. Én fogom a te kezdetet, te az enyémet... Érdekes, Cziprián egyszer sem bukkant fel a kisállatpiacon, se annak sok izgalmas, igaz, leginkább zabrált szajréjánál, mit Olivér: *bolhás bordúrnek* nevezett... Hihetetlen, de egy napon a *Finnengans Wake* és a *Sein und Zeit* is ponyvára került, igaz, mint ahogyan azt az antikvárius Kosztolányi-unoka, Rül megjegyezte volt, elviselhetetlenül koromszagúan (évekig egy kémény mellett hányódtak állítólag). Feljegyezni valamit, tán éppen arról, amiről mostanság ejtettünk volt szót vele. Emlékszem, utoljára a fürjekről beszélgettünk. Tán róluk, a fürjekről írjunk be valamit.

Valahogy úgy kezdődött, arról tettem említést T. Olivérnek, hogy pontosan úgy érzem magam, mint amikor fürjet fogott öregapám. És persze én lennék az öregapó. Nevezetesen Móra öregapja. Mert most valamiért Móra Ferenchez kötöttem a *Fürjet fogott öregapám* című verset, ugyanis Móra már jó ideje érdeklődésem homlokterébe került, lévén hogy édesapja szűcs volt. Mégpedig éppen Félegyházán, azért említem ezt, mert Félegyháza is mindinkább létezni kezdett számomra (olykor egy-egy fájkiskösség intenzíven létezni kezd számomra, mint például Akasztó – Akasztó stadionja, hol álmomban, a holdvilágban, nagy klottgatyákban Stadlerrel fociztam volt egykapura), Ruzsa, Szatymaz, és hát mint mondom, Félegyháza, minden bizonnyal, híres galambászai, a két Német Lászlónak köszönve, meg hát nagy kutyánkat is ott vettük, még hozzá regényes módon, az egyik félegyházi er-

dőben, valamint én már régtől szerettem volna egy félegyházi Móra-féle, lövegforma som szúcssámfát is, lévén hogy egyelőre csak moholi som szúcssámfákat tudtam volt szerezni; említettem, azt is említettem már többször, Somorján szeretném őket, a lövegforma som szúcssámfákat egyszer majd kiállítani... De akkor arra gondoltam, elő kellene keresnem magát a verset is, netán idézhetnék belőle, tudom hol vannak Móra-sorozataim (külön gyűjtöm a GENIUS fekete műbőr kötésű, ideális formátumú jubileumi kiadását, külön a zsák-, külön a sárgavásznon kötésűeket), de első nekifutásra nem találok, kissé elbizonytalanodom, a biztonság kedvéért tehát be kell írnom a GOOGLE-ba, ami különben nem szokásom, én keveset, tán azt is mondhatnám, jóformán sosem is kutáskodom a GOOGLE-on, én megmaradtam a TOLNAI VILÁGLEXIKONÁ-nál, de most beírtam, hogy *Fürjet fogott öregapám*. Sokáig semmi, de akkor egyszer csak: Major Nándor írókollégám, a HÍD egykori főszerkesztője, jeles novellistánk, regényírónk, ki első regényünket írta volt az Adriáról, nevezetesen a hajóskapitányok városáról, Orebicről, igen, a GOOGLE Major Nándor, ifjúkorom apai barátja, a később ismert politikus nevét adta ki, mármint hogy a *Fürjet fogott öregapám* az ő korai verse, amely, már emlékeztem, szerepelt volt egykor az olvasókönyveinkben is... De magát a verset megtalálni nem tudtam, pedig gyűjtöm a régi vajdasági olvasókönyveket, igaz, inkább illusztrációik miatt, Ács József korai, 50-es évekbeli magyar olvasókönyv-illusztrációi miatt, melyek már akkor kubisták voltak, valóban szenzációszak... Igaz, néha bele is feledkezem ezekben az olvasókönyvekbe, a minap például az egyik, Sejpes Ferenc és Berkes László által összeállított harmadik osztályos olvasókönyvben egészen elbűvölt Móra Ferenc, itt is Móra Ferenc, egyik fordulata, lám, nem csak a GENIUS sorozatban olvastam Mórát, a vajdasági magyar irodalmi olvasókönyvekben is, amikor is azt írja, hogy az egyik csiga:

Javában tornászott egy tormalevélen...

A másik csiga pedig megjegyzi, hogy ő meg, míg a másik fenn tornászott egy tormalevélen, alant:

Éppen egy araszt sétált...

Istenem, olykor milyen jó lenne egy araszt sétálni, és aztán magyardolgozatot írni (meghalt, lánya által mumifikált, elrohasztott magyartanárnőmnek) a séta közben megtapasztaltakról... Talán be kellene vezetnem, arasznyit sétálni, majd sétám élményeit kis házi feladat formájában megírni úgy, ahogyan tőle tanultam... Netán pontosan ezt írni be a *Mi szép?* noteszfüzetbe, azt hogy: *Éppen egy araszt sétált...*

Hihetetlen, milyen hatása, ereje volt (van) ennek a mondatnak, hirtelen képes volt leállítani az egyértelműen rossz irányba száguldó világot... Nem akartam hinni a szememnek. *Éppen egy araszt sétált...*

A különös az, palicsi sétáim nem sokkal hosszabbak egy arasznál... És én, ahelyett hogy egy araszt sétálnék Palicson, itt loholok, csattogó bakancsban Pesten...

Igen, most már tisztán emlékszem, utoljára a fürjekről meséltem T. Olivérnek. Mert a fürjek, ezek a fürjek, amelyekről T. Olivérnek meséltem, valóban hozzám kötődnek. Prosztatámhoz. Mert a prosztatám miatt vett volt Jutka a kisállatpiac Vörös terén, hol hétköznaponként az autóiskola üzemel. A kisállatpiacot ma már sajnos

kihelyezték a HIPPODROM mögé, annak bolhás bordúrjét, mihez én felettebb kötődtem, melyről én világszerte felolvasásokat tartottam volt, kioltották, az autóiskola viszont maradt, az valamiért nem zavarja az illetékeseket, nem tudom, s hogy nem tudom, ezt egyfajta vereségként fogtam-fogom fel, élem meg. Szóval Jutka még ott vette volt a négy fürjet, melyről oly lelkesen meséltem T. Olivérnek, a három tyúkot meg a kakast. Mert jó a tojásuk a prosztatára, ismételtettem. Jó a prosztatára. És kezdetben egy-két évig fogyasztottam is. Relatív rendszeresen. A kis nagyszepplős tojásokat. Hogy a tojásfestés a teremtő egyik lényeges, minden biztonnal kedves, ihletett tevékenységei közé tartozhat, arról a kis, olajsárga alapon, meglepően szabadon, pollocki szabadsággal barnán szepplőzött fürjtojások tenyere-re való emelésének pillanatában gondoltam volt minden alkalommal... Igen, rendszeresen fogyasztottam, hol túvel megütve nyersen, hol lágytojásként kanalazva ki héjából, hol pedig tükörtojásként gyönyörködve bennük... Nem nagyobbak, gondoltam, ahogy reggelente Jutka élém toltta őket a tányéron, mármint a tükröskék nem nagyobbak, mint Hajnóczy úr, a kéményseprő kéménykémlelő kistükre, abban a rózsaszín, műanyag puderesszelencében...

De az igazság az, engem valójában a hangjuk izgatott, azt, a hangjukat szerettem. Igen, a fürjek hangját. Amit iramodásaikkor hallatnak. Mert állandóan megmegiramodnak, állandóan megrémülnek. Halálosan megrémülnek. Jóllehet már ugyanabban a pillanatban nyomtalanul el is tűnnek. Úgy csöngetnek, akárha a kis, halálra rémült ministránsok ha csöngetnek, s úgy érzik, oltári csengettyűjük azonos zsigerükkel... Igen, hangjuk, gyengéd alarmjuk, akárha egy megrázott semmis üveggyöngyos hangja... Igaz, azóta állítólag már nem tojnak, abbahagyták a tojást, noha ezt nem ellenőriztem le, mert hát én nem kutáskodom az alattuk lévő forgácsban, fűrészporban, amit a forgácsárustól vásároltam volt, akit mostanság már nem látok, pedig utópiám éppen őreá meg a galambürülék-árusra, meg hát nem utolsósorban a borbélyfüggönyfűző infaustusokra, még pontosabban az Orbán-féle zsilétdrót (mit egyesek, én is olykor pilledrótnek mondok) hulladékából készülő szeméremékszerekre alapoztam volt. De hát ez így van az utópiákkal. Meg hát az is igaz, maradt még valami, amibe utópiámat illetően még mindig megkapaszkodhatom, ugyanis eljutott hozzám olyan hír is, hogy Sanyi, a bambuszos Sanyi azért olykor még elad egy-egy bambuszrudat, sőt az is megesik, egész bambuszkévé, mert a Sanyi bambuszerdeje, az első vajdasági bambuszerdő isteni, fényes bambuszrudai is egyértelműen részesei voltak utópiámnak... Hogy nem sok szebb dolog van a világon, mint a fényes bambuszrudak, ugye, azt az egész távol-keleti festészet bizonyítja... Ami a bambuszrudakat és az utópia összefüggését illeti, arról pedig Lakner László híres festménye, az *Építkezés* beszél, valahogy hasonlatosan, mint fiam filmjében az a japán fiú, aki bambuszrudakból próbálta felépíteni a műtrágyagyár hűlt helyén azt a valamit, aminek majd következni kellene ott, illetve úgy általában... Laknerrel egyszer-kétszer találkoztam Berlinben. És egy évig szinte naponta láttam, ugyanis íróasztalomtól éppen a Stutti DOLINGER nevű kávéházában lévő törzsasztalához láttam...

Nem sokkal T. Olivérrel való beszélgetésem előtt történt, hogy egy napon Jutka azt mondta, a tanyán túlszaporodtak a fehér pávás galambok, van már vagy 40-50 darab, hozzunk haza belőlük néhány párat. 2-3 párat a kisebb, kerek kalitká-

ba, 5-6 párat pedig a fürjek nagyobb, házforma ketrecébe, a fürjek fölé valójában, hiszen a fürjek nemigen röpködnek, ők, mondom, inkább csak alant iramodnak. Amikor utoljára a tanyán jártunk volt kimerni a megzöldült vizet a kacsausztatóból, melynek közepén egy kis szigetet képeztem, mikor ástuk, betonoztuk, melyre én nehéz pillanataimban felhúzódtam volt (biztosan, mondta Jonathán, mert akkortájt olvastad Pleşu tanulmányát, a *Robinson etikáját*, amellyel aztán a bécsi Sírás Tanszéken is szerepeltetek vele, mármint Pleşuval, az egyetlen filozófussal, akinek szerinted van humorérzéke), relatíve gyorsan összefogdostuk a galambokat. Igen, a pávásakat a legkönnyebb megfogni a galambok közül. Farkuk nagy legyezőjének, radarjának mozgásával vannak elfoglalva, meg a rezgő nyakukat tekergetik olyannyira hátra, első pillantásra az ember azt hiszi, gyönyörűségükben saját nyakukat akarják kitekerni, igen, rezgő nyakukat olyannyira tekergetik, hogy olykor a szó szoros értelmében a hátukra esnek... Meg kell kérdeznem unokaöcsémet, Tolnai Csabát, mi köze a rezgőnyakúak és a pávások rezgésének egymáshoz, mármint hogy egy töről fakad-e rezgésük, a félelemhez, avagy a szépelgéshez köthetőek, meg azt is, a rezgőnyakúaknak mi köze a pávásokhoz?

És aztán itthon, Palicson, beraktuk őket a fürjek fölé. Szépen megvannak. Mert ezzel az erővel le is gyilkolhatták volna egymást, mint ahogyan Lorenzin, a rózsafejú papagáj le is gyilkolta volt a télikertben a szumátrai kanárik énekén iskolázott, kénsárga szerelmét. Igen, az is szép. Hogy ilyen szépen megvannak.

Egy hete éppen, október 15-e volt – azért tudom, mert egyszer csak nagyon megijedtem, a szó szoros értelmében halálra rémültem én is: azt hittem, 15-én van Pécsen a JELENKOR folyóirat jubileumi estje, de szerencsére, 17-én lesz, gondoltam, addigra tán összerakom magam, noha én sosem is voltam jó a Rubik-kocka összerakásban... Istenem, állnék kint a színpad közepén, forgatnám ide-oda a Rubik-kockát, majd széttárnám a karom, nem sikerült, súgnám a mikrofonba, nem sikerült összeraknom magam, majd észrevétlen megindulnának a könnyeim. Igen, gondoltad, addig (17-ig) még talán sikerül összerakni magad, kitalálni, mit olvass fel, sikerül találnod valami neutrális versikét, ugyanis közben sajnos valóban az történt, versszövegeid észrevétlen erősebbek lettek nálad, mind gyakrabban roppansz össze, sírod el felolvasás közben magad...

Most is, már sejtettem előre, meg hát majd Jutka aztán másnap mesélné is, hogy a JELENKOR jubileumi estje után barátaim azt sugdosták, Olivér mióta kitalálta azt a bécsi Sírás Tanszéket vagy mi a fenét, az ember már falra mászik Olivér kitalációitól, kezdi túlzásba vinni, tulajdonképpen elhitte magáról, hogy ő egy siratóasszony, igaz, a neves jugoszláv: szerb-montenegrói performer, Marina Abramović is balkáni siratóasszonyokat visz ki performanszaihoz, hogy azon a bizonyos, egyesek szerint félimaginárius katedrán, illetve hát irodalmi estjein, fellépésein, teadélutánjain, előadásain: *Kisebbség és magyarság a pilledróton innen, a zsillettdróton túl*-témában satöbbisatöbbi, mindenütt sírnia-elősírnia, zokognia, üvöltenie kell, mint a dalmát száárnak, jajgatnia, mint Jajgató Feliciánnak, igen, most a JELENKOR jubileumi estjén is muszáj volt kihívni a mentőket, mesélné Jutka. Sőt, ilyen még nem volt, muszáj volt kényszerzubbonyt húzni rá, aminek te persze megörültél, s máris azt kezdted magyarázni a megrémült ifjú szerkesztőknek,

nincs szebb érzés, mint mikor leoldják rólad a kényszerzubbonyt, s te, akárha egy madár, csapkodni kezdesz a zubbony kioldott szárnyaival...

De gondoltad, 17-ig tán még sikerülhet összeraknod magad, sikerülhet kitálni, mit is olvass fel, sikerül találnod valami neutrális versikét, amely nem zaklat fel, nem roppant össze. Mert annak tényleg semmi értelme sem lenne, a JELENKOR szépnek ígérkező jubileumi estjén elsírni magad, még majd a rádiók, tévék is leadnák, az újságok is megírnák, T. Olivér a JELENKOR jubileumi estjén, felolvasás közben elsírta magát, sírt, zokogott, üvöltött, mint a dalmát számár, jajgatott, mint Jajgató Felicián. Az idős költőt úgy kellett lesegíteni a színpadról. Egy éjszakára infúzióra kötni. Amikor a DR BRENNER nevű szabadkai elme-gyógyintézetben utoljára leoldották rólam a kényszerzubbonyt, ezt is még a fiatal szerkesztőknek meséltem, Dávidnak, Balázsnak, a szó szoros értelmében felbentem, igaz, aztán meg felszorultam a mennyezet alá, igaz, jól hallottam, ahogy közben arról vitatkoztak, hogyan piszkálhatnának le, lévén hogy egy elme-gyógyintézetben nincsenek hosszúkás (3-4 méteres) műszerek, végtelen nyelű partvisok, végtelen nyelű csákyák...

Szóval négy nappal T. Olivérrel való beszélgetésem előtt, napozás közben, a rozsdásodó mocsári fenyő alatt napoztunk volt Jutkával, kihallgattam őket, a csevegő fürjeket, ugyanis nagy ketrecüket Jutka áthúzta Istvánnal ide, a mocsári fenyő alá, akárha tudta volna, hamarosan eljön a mocsári fenyő egyedülálló, kora őszi vörös rozsdájának pillanata (az a rozstda már-már az aboriginálok szent hegyének, az Ulrónak a bíborát magát érinti), ahogyan lám, a fürjek pillanata is eljött, ami nagyon különös, mert ez a pillanat akkor jött el, amikor én már nem fogyasztom a tojásaikat... Immár csak mesélek róluk, csak mutogatom őket... Mint ahogyan T. Olivérnek meséltem róluk, mint ahogyan T. Olivérnek mutogatam őket, jöllehet T. Olivér akkortájt már el-eltünedezett volt, mint a rák, szeretett volna kihátrálni – hátán tapórpúpjával, illetve homárral teli hátzissákkal, kihátrálni az egészből, lehetséges, akkor sem ült ott mellettem, a Liszt Ferencsel utazott Bécsbe a Sírás Tanszékére...

Már tudtam, ilyenkor mindig ez következik, elakadok valahol, és fel fogok kapaszkodni a fekete ikonosztázióknak nevezett egészfalas könyvespolc karcsú, fekete, akárha kéményseprő létráján, a Herman Ottó-könyvekhez, nevezetesen *A madarak hasznáról és káráról* című kézikönyvhöz, ugyanis most, hogy mind többször mesélek a fürjekről, immár tényleg kíváncsi lettem Herman Ottó leleményeire, mert hát különben is szeretem Herman Ottót, meg félig-meddig vajdasági írónak is tudom, lévén hogy az Adrián, Dubrovnikban szolgált (unokatestvérem és Bada Dada Pólán, Böndör Pál és Maurits Mali Lošinjban), meg hát éppen a doroslói temető márványfelületein figyelte meg a monumentális pókkönyvében leírt ökörnyál mibenlétét... Az ökörnyál számomra a gólyafos salonképesebb, líraibb, fonálszerűbb változata... De ez alkalommal céltudatosabban vettem le Herman Ottó kézikönyvét, ugyanis mondom, éreztem, némi nehézségeim mutatkoztak a fürj hangjának kimondását, leutánzását, megragadását illetően például. Noha a semmis üveggyöngysor alarmja lényegében számomra elfogadható lett volna, egyedül csak tán az alarmot kellett volna riadóra cserélnem, ki is cseréltem, de aztán valamiért visszacsináltam alarmra, noha továbbra is félttem, az én sem-

mis alarmom valamiféleképpen letörlődik Herman találóbb szavai által, hiszen ő már a teremtő majd minden madarának színét, hangját relatíve pontosan meghatározta volt, sőt, ez szinte hihetetlen, még egyes madarak talpának is szentelt figyelmet, szentelt néhány szót, pontosan megmondta, milyenek – milyenek is a madarak talpai... Emlékszem, amikor először bukkantam egy ilyen, a madarak talpával foglalkozó leírására (azt hiszem, a dolmányos varjúról volt szó éppen, Berlin, arra a Stutti felé, hol laktunk, tele gyönyörű, nagy dolmányos varjakkal), mármint hogy:

A talp érdes.

Igen, Herman Ottó azt írja, a dolmányos varjú talpa érdes. Így kellene az embereket is leírni. A talpuknál is elidőzni. Akár azzal is kezdeni. Úgy is mondhatnánk, így kellene fejről talpára állítani. Az embert. Mint olyant. Egy-egy kis talpmasszázs által ellazítani, jobban megnyílna, noha már régtől nyitva áll, sőt tán nyitva is felejtették, nyitva is felejtette magát, elfolyik, mondták, elfolyik szegény... Igen, így kellene leírni a regényíróknak is az ő hőseiket. A talpuknál kezdeni. Szőrös-e a talpa az éppen adott, az éppen bevezetett regényhősnek? Mert van, amelynek igen. Nagyon meglepődtem, majd arra gondoltam, félig-meddig szellemeskedve persze, a hőseim, regényhőseim talpát is le kellene írni, de aztán elálltam, úgy éreztem, túlzásba viszem a dolgot, amikor véletlen, ki tudja már, hányadszor, ismét Márai utolsó naplókötete került a kezembe, s abban egy ácscezurámmal bekeretezett passzusra figyeltem fel, ahol is a halálára készülő Márai Einsteinról tesz említést:

Egy könyv Einsteinról, a magánemberről. Szerelme, házassága, a hivatal Zürichben. Betegségei. Megírják, hogy „izzadt a lába”. (Sic.)

Sokáig tűnődtem aztán azon, a halálra készülő Márai, már megvette fegyverét, célba löni jár, meg is dicsérik, satöbbi, azon tűnődik, sőt fel is jegyzi, Einsteinnek „izzadt a lába”... Nem a tér görbesége, még csak nem is Kosztolányi einsteini görbe gríze foglalkoztatta, mint engem, mert én valóban einsteini talpánynak tudom a görbe grízt mint olyant, hanem az, hogy a nagy tudósnak „izzadt a lába”...

Karcsú, kéményseprőlétrámon felmáztam tehát a fekete ikonosztázióznak nevezett falnyi könyvespolc H-betűs rekeszéhez (Hamvas, Handke, Homérosz, Heine, Herman Ottó, Herczeg Ferenc, Herczeg János, Huxley, Heidegger, Heller Ágnes), a nagy, újraüvegeztetett velencei Canaletto-plakát magasságába, ami már majdhogynem életveszélyes magasság, még fönn a létrán, gyorsan a *Fürj*höz lapoztam.

És: valóban afféle remekmű Herman Ottó kis *Fürj*-fejezete. Igazán sajnálom, hogy a *Tolnai Világlexikona* szócikkét nem ő írta, viszont igaz, a *Tolnai* nagyon szépen ír nyelvi leleményeiről, ide is másolom. Azt írja: az övénel, mármint Herman Ottóénál tősgyökeresebb magyarsággal kevesen írtak. Nyelve olyan, mint a népies hímezés: ragyogóan tarka, mégis összhangzatos, tele ismeretlen szépségekkel, amelyeket Herman mentett meg halódásnak induló szókincsünkből. Pedig anyanyelve német volt. Miskolcon, az evangélikus algimnáziumban tanult meg magyarul. Mellesleg említtem, abba a gimnáziumba járt a Tiszát szabályozó, magyarkanizsai születésű Vásárhelyi Pál, meg nem utolsósorban Székely Bertalan is. Ha már Székely Bertalant is megemlítettem, meg kell említenem Herman Kossuthhoz kö-

tódó barátságát is. Elküldi neki a *Magyarország pók-faunája* tomusait, mire Kossuth hosszú levélben válaszol. Valamint Herman háromszor is meglátogatja a Torinóban bogarászó Kossuthot... De most gyorsan térjek vissza, ha másképpen nem, valami lengő pókfonálon, repüljek vissza fűrj-fejezetéhez!

Íme a kis fejezet legfontosabb momentumai. Sorban, ahogyan én, a magam kezdetleges módján abszorbeáltam őket.

*A fűrj akkora, írja Herman, mint egy siheder ökle. Ez tetszik. A siheder ökle. Sőt fantasztikusnak találok. A siheder ökle mint centrális kategória. Csak most, Herman Ottó mondatát olvasva értettem meg, még hozzá fenn a fekete ikonosztázián előtt, hogy Szerafim-Pöcök ökle azért tűnt olyan meggyőzőnek, már-már fenyegetőnek ott Bécsben, a Diplomatische Akademie Sírás Tanszékének diákjai előtt, mert megmaradt, örökre megmaradt egy siheder öklének... Sosem felejttem el, ahogyan a Diplomatische Akademie ifjú diákjai előtt egyre csak rázta kis, sihederöklét, mondván, neki már a dédapja is balos volt... És valóban, Szerafim-Pöcök akkor ott Bécsben, keskeny kecskeszakállával szinte ijesztően emlékeztetett az ifjú Trockijra (mellesleg említtem, Malraux, De Gaulle mellett, Trockijt tisztelte legjobban)... Már-már közbekiáltottam, de hiszen akkor, Pöcök, hogyan lettél te is, mint a nagy angol festő, Francis Bacon, éppen Kadhafi ezredesbe szerelmes?! Majd Herman így folytatja, *a fűrj szinte gömbölyű madár. Istenem, egy gömbölyű madár, ez, hiába néztem, lestem őket naphosszat, valóban sosem is jutott volna eszembe. Pitymallattól alkonyatig jönnek-mennek, keresgélnek, magot, bogárságot szedegetnek; tyúkmodra kapirgálnak, majd kikerülnek a verőfényre*, folytatja Herman. Lám, ez is milyen szép. Mi miért nem regisztráljuk gyakrabban azt, amikor az ember kikerül a verőfényre?! Csak Camus tette, *Az idegen* meg korai esszéprózájának nagy része éppen erről szól, mi történik, ha az ember kikerül a verőfényre... *Hangjánál és életmódjánál fogva a népnek kedves madara, nagyon szereti a vetésben bujkáló fűrjkakas „pitypalatty” szavát, melyre a fűrjtyukica „vá, vá” szólammal felelget. Nahát erről, pontosan erről van szó. Ettől félttem. Én ugyanis nem tudtam a „pitypalatty” szintjén élni a szavakkal. De mégis felfedeztem valamit Hermannál, fel azt, hogy a „pitypalattyot”, valamint a fűrjtyukica „vá, vá” szólamait észrevétlen, és ez valóban megdöbbentő, a legmagasabb színvonalon, baudelaire-i színvonalon ellensúlyozni tudja. Herman ugyanis váratlanul arról ír, hogy *a fűrjkakas nagyon, de nagyon szerelmes fajta, annyira, hogy szerelme vakságában néha még a varangyos békának is udvarol...* Azonnal fel is jegyeztem, ne felejtsem e szerelmeskedést megkísérelni részletesebben is ábrázolni, akár egy egész kis fejezetet szentelni neki, mármint a fűrjkakas és a varangy szerelmeskedésének, nem kerülve ki a kemény, brutális mozzanatokot, magát a közösülést sem. Arra gondoltam, ha Francis Bacon és Kadhafi ezredes szerelmi légyottját az őszibarackszín selyemsátrában, illetve hát Szerafim-Pöcök az ezredeshez való vonzalmát tényleg le tudtam írni, olykor úgy érzem, igen, olykor úgy, hogy nem (magyartanárnőm halálának leírásával is így vagyok, lévén hogy Baudelaire *Egy döggét* se a középiskolában, se az egyetemen nem tanultuk, Lotman miatt csak *A macskákat* tanultuk), akkor a fűrjkakas és a varangy szerelmét is le tudom írni tán, és akkor még nem is tettem említést Nagy József zseniális békalemezszínházáról... És Herman itt még nem áll meg, képes még egy fordulatot tenni, amikor a passzust így fejezi be: *ezért kurjantja a székelly legény a tánc hevében ezt a táncszót:***

*Kicsi nekem ez a csűr,
Kiröpülök, mint a fűr.*

Itt tán még csak azt kellene megemlíteni, ez a felfedezésem nem sokkal azután történt, hogy Párizsban megírtam volt Nagy József eltaposott békákat, ún. békalemezeket talpra állító, akárha egy no-drámában, illetve a pekingi operában őket megénekeltető fényképkiállításához, a Boulevard Raspailon lévő, jó nevű fotógalleria, a CAMERA OBSCURA részére a megnyitószöveget.

És így erről T. Olivérnek is tettem említést, Herman Ottó-stúdióimainak köszönve, immár nem voltak problémáim a fűrj mint olyan, valamint a hangjának, alarmjának kimondásával, hiszen mondanom sem kell, az ÚJ TOLNAI VILÁGLEKXIKONA *Fűrj* szócikke is rám vár, ahogyan például a *Csicsóka*, a *Löszbaba* és a *Karfiol*, a *Könyökcső*, a *Könyök utca*, a *könyökforma tó*, *Palics* szócikkének megírása is például, hiába próbálta Tolnai Simon bácsi és majd T. Olivér is Kosztolányira tukmálni őket, lévén hogy a varanggyal szerelmeskedő fűrjkakas számomra megnyugtatóan ellenpontozza Herman eljárását, valamint azt, amit tulajdonképpen be akartam írni a pultra helyezett *Mi szép?* noteszfüzetbe, ugyanis én még egy csöpp ironiát is kihallottam az ő apró szavaikból, amelyeket semmis alarmjuk, riadójuk után, alanti iramodásuk közben egymásnak mondtak éppen. És T. Olivér is rábólintott, akkor mégiscsak ott volt, megkérdezni Jutkát, T. Olivér tényleg ott volt-e, hogy a fűrj, mármint kerekességük, semmis alarmjuk, iramodásaik és a kakas varanggyal való szerelmeskedése, mind-mind szép. Igen, minden bizonnyal arra gondolt, ezt kellene bejegyezni nekem vagy neki, a spirálos *Mi szép?* noteszfüzetbe. Avagy tán arra is gondolhatott, a dolog egyik részét én jegyezsem be, a másik részét pedig ő... Ezért helyeződött tehát oda a spirálos noteszfüzet a pultra.

És én aztán, még Pécs után, Győr előtt, fel is jegyeztem ama mozzanatot, amikor a fűrjek ferde pillantásokat vetve a fehér pávagalambok túltelített felső részlege, padlása felé, azt kérdezték, igen, semmis alarmjuk után, cikázó iramodás közben, csak úgy mellékesen azt kérdezték egymástól:

Mit vétettünk, hogy éppen ide, hozzájuk evakuálták a nyugalmazott apacák e zárdáját?!

Fiam újságolja, otthon elpusztult az egyik fűrjtyúk, túl nagy tojás volt benne, csak félig fért ki belőle...

Oraveczcel Marosvásárhelyen. El kell olvasnom a *Kaliforniai fűrj* című regényét, ott majd még megtalálom mindent, amit Herman Ottónál nem.

Miért nem kapok mostanság reggelire fűrjtojást, kérdem. Azért nem kapsz mostanság reggelire fűrjtojást, mondja Jutka, mert nem tojnak a fűrjeink. Miért nem tojnak a fűrjeink, kérdem. Azért nem tojnak a fűrjeink, mondja, mert kiöregedtek. Az öreg fűrjek nem tojnak, kérdem. Nem, mondja. Noha a bakok, mondom, még a rút varangyot is megugorják. Na de hát, mondja Jutka, a varangyok, ezek a komor buffók nem fűrjtojást tojnak...

Párizs, a párizsi békás kalandunk után, hosszabb ideig nem találkoztunk Józseffel. Amikor ismét összefutottunk, felfigyeltem, hogy József csak úgy mellé-

kesen megemlítette, újabban fürjtojásokat fényképez. Azt hittem, ugrat. No de hát neki fogalma sem volt arról, hogy mi T. Olivérrel szintén a fürjekkel bajlódunk... Nem értettem, nem, egyáltalán. Vártam. Akkor Szegeden, a Tisza Szálló dísztermében bemutatta, levetítette kis fürjtojásos jeleneteit.

Az üres színpad közepén egy hosszú, szinte utcai kandelábernek tűnő gyufaszál, amikor is egy fürjtojás érkezik be maga körül forogva, maga körül sertepertélve. Ahogy a gyufa mögött elhalad, a gyufa fellobban, sísteregve világít. Lélegzetelállító jelenet. A következő jelenetben két fürjtojás halad át, maga körül forogva, sündörögve a színen... Majd ahogy a hosszú gyufaszál mögé érnek, a gyufaszál sercegve ismét fellobban... József megemlítette, 1000 fürjtojást vásárolt. Ami nem lepett meg, ugyanis békás produkcióját 3000 eltaposott békával, béka-lemezzel hajtotta végre, a párizsi tárlat után, melynek megnyitóján Hollán mester és Márkus Anna is megjelent volt, az immár multimédiás bemutató pedig Lille-ben volt... El nem tudom képzelni, hová fog fejlődni ez a fürjtojásos projektum. Mi történik például, ha a színpad megtelik maga körül forgó 1000 fürjtojással... Egy gyufaszál marad, vagy a sercegve lobbanó gyufaszálak is szaporodni kezdenek...

Olivér hajnalban, hajnali ötökör kel, ilyenkor még nagy a csönd a konyhában. De újabban rendszeresen megszólal valami. Olivér arra gondolt, valami levelibéka ugrált be a nyitott ajtón, mert még nincs felrakva a nyári, szúnyoghálós ajtó... Vércsére is gondolt, a vércse hangjára, mert Jutka említette, látott egy vércsét röpködni fölöttünk; talán hajnalban hordja el a kigalambokat, nem tudjuk.

Elmondtam, Jutkának, hajnalonta egy levelibéka hangoskodik a konyhában. Nem levelibéka az, mondta Jutka nevetve, a mocsári fenyő alatt a fürjkakas, mert nyitva a ketrec ajtaja, már csak ő van meg, ki-be szaladgál, a párját, testvéreit keresi, követeli... Elszégyeltem magam, de nem szólok Jutkának, hogy noha sok időt szenteltem a fürjnek, immár nem ismertem fel a fürj semmis alarmját...

A két kutyaház között kinyílt a babarózsa. Valamikor, még Újvidéken, a Virág utca 3-ban, a japánbirs volt a kedvencem, itt, Palicson is van japánbirs, de alig szentelek neki időt, itt, Palicson a babarózsa foglalkoztat inkább, a két kutyaház közé szorult rózsaszín babarózsaabokor... A két kutyaházat a mocsárfenyő választja el a galambok és a fürjek nagyketrecétől. Sokat üldögélünk előttük. Idős házaspár. Igaz, én hajnalban dolgozom egy kicsit, Jutka pedig nem is kicsit, ki-merülésig ügyködik kertjében.

A minap azt mondta, megsajnálta az előzvegyült fürjkakast, holnap kimegyünk a HIPPODROM mögé, a kisállatpiacra, veszünk néhány tyúkot... Mondom, valami nagy cirkusz érkezett a lóversenytér mögé, a sátor tetején állítólag magyar zászló van.

Lassan megsűrűsödik az új kisállatpiac is. Igaz, kávéháza még nincs, még mindig csak a megfáradt szafarikocsi elé rakott szafariasztaloknál mérik az italt.

Végre ráfutunk egy kis, fehér bajszos, fürjekre szakosodott úriemberre. Afféle kis üzletet működtet autója leereszthető hátulján. De csak vágásra való kakasai vannak, meg fiatal jércéi. Jércéket nem ajánl, mondja, gyorsan lestrapálná őket a kakas. Mondja Jutka, a mi tyúkjaink mind elhullottak. Öregek lehettek, vagy túl rámenős a kakas. Énekel még a kakasuk, kérdezte. Igen, mondtam, nagyon. Ha

énekel, akkor gázol is... Otthon vannak neki idősebb tyúkjai is. Hol lakik, kérdi Jutka. Mondja, a TRAMP utcájával párhuzamos utcában, a 12-es számú házban. Ő szinte naponta vág kakasokat. Megnyúzza, mint a nyulakat, majd vékony baconszalonnába tekerve megsüti őket... Felesége az egészséges étkezés mozgalmának a tagja, sok fűrjtojást ad el, most is nagyszabású ünnepségre készülnek a NÉPKÖR-ben... Felesége az udvar közepén egy kerek betonplatón ül, egy kerek bádogasztalnál. És valami vastag könyvet olvas. Körözök, míg Jutka a kis öreget, én meg öt figyelem, netán az író nevét vagy a könyv címét megtudhatnám...

Elmondom a fűrjárusnak, hányadán is állok: kivették a vesémet, az epezacskómat, hátam közepéből kivágták-kiugrasztották az öklömnyi *lipómát*, prosztata, cukor, satöbbi, élhetek-e a fűrjtojással. Milyen kúrára gondolt. Egy kombináltra, mondtam. Két kakast ajánl, három-három tyúkkal. Jutka kiveszi, a kerek kalitkába telepíti a pávás galambokat, helyet csinál az új kis fűrjtörzsnek. Jó ismét hallani, éjszaka, holdvilágnál különösen, kis iramodásaikat, intenzív alarmjukat, amelyekre tán jobban oda kellene figyelnünk, nincs kizárva, mondta azúr bazedovját rám meresztő Jonathán, minden egyes kis iramodásuk, alarmjuk, miniszt-ráns csengettyűjük, riadójuk valós, nagy, nagyon nagy, netán kozmikus veszélyekre figyelmeztet bennünket, ahelyett hogy hanyatt-homlok menekülnénk, mi gyönyörködünk bennük, gyönyörködünk alarmjukban...

Nekünk is hétfő a legjobb

Szabadkán, a nagybolhán jártunk Jutkával, mint vasárnaponként leginkább. A piac parkolója mellett, a BÁCSKA foci pályái, fából ácsolt központi lelátója, valamint körül a szintén fából készült, régi raktársorok közötti kis zárt területen (a 40-es évek vége felé gyakran előfordultunk volt édesapámmal árubeszerzés céljából Szabadkán, akkor sok hasonló, festékkel, fűszerrel, rafiával, szárított béllal, bőrrökkel, dalmát szivaccsal, papundeklitáblákkal teli raktárban fordultunk volt meg), nincs már ott az a síró farkaskutya, melyhez, ha a nagybolhán jártunk Jutkával, minden alkalommal megpróbáltunk közelebb kerülni, jöllehet teljesen sikertelenül. Valójában valami kis udvarról van szó, egy nagy kutyaházzal, valamint az udvar közepén, az egész udvart beborító, ernyőként működő ecetfával. Igaz, egyszer szemtanúi voltunk, amikor épp megérkezett hozzá gazdája, egy 40 év körüli szőke hölgy, aki, miután leszedte volt a HARAPÓS KUTYA feliratú táblával ellátott ajtórol a láncokat, lakatokat, leguggolt kissé, majd összeölekeztek. Mi pedig szipogva, lábujjhegyen távoztunk. Két-három hetente látogathatta kutyáját a hölgy, de nem ő, valamelyik lacikonyha tulajdonosa etette, ételmaradékot szórt be neki, meg egy locsolókannából vizet öntött az edényébe az egyik tágabbnak tűnő kerítésrésen...

Visszafelé jövet a Harambašić utcában parkoltunk (mostanában gyakran fordultunk elő abban az elnagyolt, fekete bazalttal burkolt utcában lévő, régi, terjedelmes udvarral rendelkező, már az összeomlás határán imbolygó sarokházban, ugyanis ott végzik a koronavírussal kapcsolatos tesztelést; 50-100 ember álldogál, dülöngél, vánszorog, köhög szárazon, a múltkor az egyik, alig vánszorogó ember

váratlan határozottsággal rám szólt, nyugodjon le, ez azon a napon történt, amikor megtudtuk, pozitív vagyok, épp vért vettem tőlem, Jutka meg, aki az udvar egyik eldugott sarkában lévő, egy a nagy röntgengépet rejtő, jellegzetes sufniiban fogta a soromat, kiabált, menjek már, szólítottak, mire én hirtelen zavartan kapkodni kezdtem magamra a gúnyám, közben nem véve észre, levettem, korán vettem le a kezem a tű helyére szorított vattáról, nem vettem észre, kibuggyant, nagy csöppekben hullani kezdett a vér, üljön le, nyugodjon meg, mondta, kiabálta szinte ismét az az imbolygó, köhögő, úgy tűnt, mindjárt összerogyó beteg, de aki még így is őrmesternek tudta magát, igen, még rogyadozva is, tudatában volt annak, ő az őrmesterünk, még szerencse, nem sorakoztatott fel bennünket, nem tartott egy-két kisebb alaki kiképzést, jobbra át, balra át, ő volt az első kovidos, kit a bajtársak közül megismertem), majd gyalog csöpögtünk a városháza felé. Közben belestünk a Lifka-mozi és a Kosztolányi Színház udvarába. Be, a kis gyógyszerárba, hol vékonybél-operációm előtt, azóta már a pozitív korona és vékonybél-operációm között volt, részben tán még van is, herpesz zosterem is, úgy látszik, ezek a betegségek ilyen ritmusban váltakoznak, miközben a vizet vártam, azonnal bevegnyem a Harambašić utcában émelygés ellen kiírt orvosságom, ugyanis akkor már napok óta hánytam, összetört alattam egy üvegutánzatú szék, meg könyököm alatt a kis, kerek, szintén üvegutánzatú asztal is, mintha felrobbant volna, és én egyszer csak váratlanul, mint a béka, elterültem az üvegcsereppel terített, hús műmárvány padlón. Néztem körbe, hol vagyok. Különös volt, nem tudtam, hol vagyok. A három gyógyszerész nő is áthajolt a pulton, nézték, mit keresek ott, az üvegcsereppel szórt műmárvány padlón elterülve. Akkor bejött egy magas fiatalember, ő is megütközött, mit keresek a földön?! Felemelt. Éreztem, könnyűnek talált. Meg akartam köszönni, hogy felemelt, de nem jött szó a számra, gondoltam, megölelem, ölelésemmel jelezve hálámat, de addigra, mire mozdultam volna, ahogy megjelent, úgy el is tűnt... Megkaptam a pohár vizet, bevettem az orvosságot.

Majd kihátráltunk. Kicsit megszeppentünk. Erősen egymásba kapaszkodtunk. A szék, az asztal tán azért tört össze alattam, mert az eszmélet elvesztésének pillanatában valami ólom öntötte el bensőm, hirtelen ólommal telítődtem... A kis gyógyszerár azon részét, hol a műüveg garnitúra állt, honnan alázuhantam, kicsit (40-50 centiméterrel) megemelték, úgy nézett ki, mint egy színpad, ha netán jobban (még 40-50 centiméterrel) megemelik, agyonütöttem volna magam. Akárha a színházban.

Nemsokára elkezdik sütni a gesztenyét, mondtam, a temetkezési vállalat után, a gesztenyesütők utcájához érve. Azt hallottam a rádióban, mondtam, a szelídgesztenyefát megtámadta a kéregrák. Nekünk csak egy szelídgesztenyefánk van, s annak, akárha a rádiót akarná igazolni, tényleg már semmi kérge, pedig vigyáztam rá, szerettem, ugyanis mikor Tanaka, a neves butoh-táncos nálunk járt, ezt a fát választotta, a sok szék, a végtelen pad, a vessző- és műanyag fotelek, hokedlik, sámlik közül azt választotta, alája kuporodott a fűre, mondta, feléjük, ha szelídgesztenyét találnak az emberek, házat építenek köré. Ezt, ha valaki udvarunkba látogatott, mindig elmondtam, Tanaka, a neves butho-táncos amikor nálunk járt, ezt a fát választotta... Talán meg kellene kérdezni a Mestert, mit csináljunk szelídgesztenyénkkel. Hogyan mentsük meg? A vadgesztenyénk lombja is rozsdásodik, de a kérge ép, tán az élete nincs veszélyben; Jutka kitalált

valamit, minden évben többször körbenyíratja Istvánnal, velem a lombját, folyamatosan új levelek mutatkoznak, nincs idejük teljesen berozsdásodni.

Alig hagytuk el a gesztenyesütők utcáját, Szabadkaország egyik legszebb tü-neményét, legvisszafogottabb tűzijátékát, feltűnt a kis kávézó cukrászda, az OPATIJA. Azt is azonnal észrevettük, nagybögös és szobrász barátunk már ott ül a bicikliút külső felén lévő tenyérnyi teraszon. Siettünk leülni melléjük. Érezni lehetett, az elmúlt órában, félórában nem sok szót válthattak egymással, érezni lehetett körülöttük a csönd igluszerűen képződő auráját. A nagybögös azóta meghalt. A szobrász pedig még akkor, ott az OPATIJA tenyérnyi teraszán, meg-hívott bennünket magához. Műteremlátogatásra.

Azt mondta, hétfőn menjünk. Neki akkor a legjobb. Jó, mondtam. Nekünk is akkor a legjobb. De aztán meggondolta magát. Azt mondta, mégse hétfőn men-jünk. Hanem, kérdeztem. Kedden, mondta. Neki jobb a kedd. Mondtuk, jó, ne-künk is jó a kedd. Nem jobb, mint a hétfő, de jó. Ám aztán a kedd se volt jó a szobrásznak. Inkább a szerda. Nem, mondta máris, mielőtt még mi igent mond-hattunk volna, a szerda, se a csütörtök nem jó. A péntek, a szombat se. Vasárnap pedig elutaznak. Akkor, mondta, mégiscsak a hétfő a legjobb. Nekünk is, mondtuk. Nekünk is a hétfő a legjobb.

Hétfőn mentünk tehát. Most is az elnagyolt, fekete bazalttal borított Haram-bašić utcában parkoltunk, csak most onnan nem a gesztenyesütők utcája, hanem a nagybolha felé indultunk.

Hétfőn tehát, a megbeszélte időben becsöngettünk a szobrász nemrég vásárolt, jellegzetes észak-bácskai, gabona- és almaillatú gazdaházának nagykapuján. Becsöngettünk egyszer. Vártunk. Nézelődünk, forgolódtunk. Becsöngettünk másodszer. Én jobbra, Jutka balra, kisebb sétákat tettünk. De nem jött ki senki. Így kénytelenek voltunk becsöngetni harmadszor is. Végül már annak is meg-örültünk volna, ha egy félkész szobor nyit ajtót. Én el is képzeltem, ahogy egy nedves jutazsákkal letakart, félkész kékagyag szobor nyit ajtót. Amely, fantáziá-lásom közben, megdöbbenve vettem észre, véres cseppeket ejt, hasonlóképpen, mint én a vérvétel után...

Elandalogtunk a szobrász háza elől. Azt mondják, mindenkit meghív, de sen-Kit sem enged be magához. Miért is engedne be bárkit is, mondta egyik barátom. És igaza van, semmi keresnivalónk sem volt ott. Hiszen ott volt, 100 méterre se tőlünk, a Teréz-főtemplom (a bácskai Notre Dame). Ott imádkozunk, addig imádkozunk ott, míg teljesen ketté nem hasad nagy ikertornya...

Tovább sétáltunk. Még nem fordultunk be a Harambašić utcába, hogy ko-csinkba kászálódjunk. Előbb le akartuk ellenőrizni, nem ül-e ott, az OPATIJÁ-ban véletlen most is a nagybögös meg a szobrász. Vagy legalább, gondoltam, az a nedves jutazsákkal takart kékagyag szobor... A kis gyógyszertár előtt alig ész-revehetően felgyorsítottuk a lépteinket. A temetkezési vállalat kirakatában egy tégely- vagy kehelyforma opálurnára lettem figyelmes. Tán be kellett volna lépni az üzletbe, megtudakolni, ki írta azt a Cziprián Falconetti temetésén, egy vilá-gos, szürke öltönyös sírásó által felolvasott verset, amely olyan nagy sikert ara-tott, tudom, szokatlan, már-már zavaró itt ez a fordulat, de tényleg nagy sikert aratott, még ma is arról beszélnek az emberek. Elhangzott egy vers, mondják. Vagy úgy, hogy elmondtak akkor, ott egy verset... Milyen verset, kérdezték. De

senki sem tudott választ adni. A sírásók világosszürke öltönyéről, szürke simléderéről beszéltek, jóllehet nem tudták a világosszürke öltönyök, simléderek kapcsolatban voltak-e azzal a verssel, meg Cziprián Falconetti koporsóra helyezett fényképéről beszéltek, melyen a tó sötét jegén áll, kerékpárja kormányára támaszkodva... A különös abban a fényképben az volt, mondta Jonathán, hogy egyszerre tükröződött rajta a jég alatti és a jég feletti világ, jóllehet erről sem lehetett tudni, mindez tényleg kapcsolatban állt-e azzal a bizonyos verssel... Jonathán, mikor Palicsi P. Howardék afelől tudakolóztak nála, rokona volt-e Cziprián Falconettinek a neves palicsi vívómester, Angelo Toricelli, azt válaszolta, erről sincsenek információi...

Szelídigesztenyét vettünk. Lehet, jövőre már nem lesz, végez a szelídigesztenyefákkal a kéregrák... Máris szépen összekormányoztam a kezem. Jó, hogy még az arcom is nem maszatoltam össze. Hiszen én gyerekkoromban valóban kéményseprő szerettem volna lenni. Emlékszem, csak egy kéményseprő volt szülővárosomban. És úgy hívták, hogy:

Kordován.

Milyen szép név. Ha ismét át kellene keresztelkednünk, én azt ajánlanám: *Kordovánra* keresztelkedjünk át... Tudod, mire gondoltam, kérdezte Jonathán, már Regény Misunak is felvettem, ő azt mondta, kérdezzük meg a Professzort, a Professor azt mondta, ő benne van, egyezik, ha Regény Misu meg Palicsi P. Howard is egyezik, csak egy föltétele van, illetve kettő... Mire gondoltál, Jonathán, mit vetettél fel Regény Misunak, mit kérdeztél meg a Professzortól, tudakolóztál T. Olivér. Arra gondoltam, azt vettem fel Regény Misunak, azt kérdeztem meg a Professzortól, mi lenne, ha az utolsó pillanatban, mikor már felírtuk, VÉGE VAN, még elindítanánk, hagynánk, induljon el hátrafelé, a regény dzsumbuszában, mit Pahulek *Tohu-va-bohu*-nak nevez, így elválasztva, szaggatottan ejtve, egy új: *Kordován* nevű regényhős – és annak az utolsó fejezetnek, mely akár egy kisregény is lehetne, az lenne a címe, hogy:

Kordován hátrálása Tohu-va-bohu-ba ...

Különös, mondta Olivér. De, ne feledd szavad, mi volt a Professor két feltétele. Az elsőt nem értettem pontosan, mondta Jonathán. Arról beszélt, T. Olivér hagyatékában van egy kis töredék, amelyből azt hámozta ki, az ÚJ TOLNAI VI-LÁGLEXIKONA szerkesztősége már követeli Olivéren a *Tohuvabohu*-szócikket (a TOLNAI így írja, egyben). Furcsamód Olivér hirtelen most is megszeppent. Nem arról volt szó, kérdezte, a *Könyökcsovét*, a *Karfiolt*, mármint a *Torz rózsát*, valamint a *Tohuvabohut* Kosztolányival íratjuk meg, hiszen vele írattuk meg az Esterházy-szócikket is például... Nem tudom, mondta Pahulek Domagoj. Itt meg kellene jegyezni, Olivér Bibliája (6 kötet) különírja, tagolja a *Tohu-va-bohu*-t, és nagyon szépen a fészkekről mint olyanról beszél, amelyben, amely fölött mint tojásait költő anyamadár lebegett, feküdt: Isten Lelke...

A föld ősi állapota: Mikor az Isten a földet megteremtette, az pusztaság és üres (a héber szó szöveg szerint: *tohu-va-bohu*) vagyis sötét, élettelen, rendezetlen tömeg volt, melyet mélységes víz borított, de felette ott lebegett (a héber szöveg szerint talán: feküdt – mint az anyamadár a fészken, mikor tojásait költi) az Isten Lelke...

Olivér szerette ezeket a szavakat, lévén hogy éppen ezek segítségével oldotta meg a képzőművészet számára egyik legszebb momentumának-monumentu-

mának, mégpedig Braque madár-, Olivér úgy mondta, nagymadár-variációinak kérdését, mert hát Braque képein is ilyen különös a testtartása a nagy madarának, a nagy madaraknak, méltóságteljesen lebegnek, jóllehet ugyanakkor anyamadárként borulnak fölének...

Olivérnek volt egy könyve, még a 60-as években vette Párisban, emlékszik, csak egyetlen könyvre volt pénze, és ő maga is meglepődött ezen, Braque-ot választotta (hol Braque-ot, hol Utrillót, hol pedig a bolgár származású Pascint, akinek egyedülállóan gyengéd, szemérmetlenül gyengéd rózsaszínére éppen hogy szeméremkutatása közben volt szüksége), tehát vett egy Braque-kiadványt, amelyben összegyűjtötték mind Braque madarait... Először lapozva bele abba a kiadványba, Olivér máris megérezte, valami nagyon fontos dolog tudói azok a madarak... Otthon azonnal a TOLNAI VILÁGLEKXIKONA XVII. TÁV-VÉG tomusához fordult (melyben nem szerepel a 'Vég' szócik, csak az utolsó oldal, melyen a *Védőoltás* és a *Védőszent* szerepel, illetve az utolsó oldal legalján azt írja, így ponttal a végén: A XVII. KÖTET VÉGE.).

Most végre ide kell másolnom teljes egészében a TOLNAI 5 soros szócikkét, melyet a szerkesztőség szerint, mint arra a Professzor felfigyelt volt, T. Olivérnek kellett volna felfrissítenie az új kiadás részére. Itt Regény Misu megjegyzésére is utalnunk kell, ugyanis a Professzor szavaihoz azt fűzte hozzá, igen, Olivérnek kellett volna felfrissítenie, értsd, szét-írnia... A káoszhoz magához írnia... pásztania...

Tohuvabohu (héber, üresség és sivárság), Mózes 1. könyvének a legelején, a teremtés előtti állapotra használt kitétel, ezért a káossal egyértékűnek veszik, közönséges szóhasználatban: zűrzavar. És a Professzor második feltétele mi lenne, kérdezte Olivér. A második feltétele a Professzornak az volt, a *Hátrálás Tohu-va-bohu*-ba a nagytemplom kettéhasadásával vegye kezdetét...

Mikor a por már lerakódik, mint valami könnyű, finom tüll (géz) betakarja az embereket, látni, még tart a nagymise, a főministráns megrázza az oltárcsengőt, melynek hangja Olivért mindig is a fürjek semmis kis alarmjára emlékeztette, a zsigerek üvegcsgengőjére, kitűnik, nem egy palicsi infaustus térdepel ott az oltár előtt... Fehér por, miféle fehér por, kérdezte Olivér. Aki egy kicsit zavarban volt, ugyanis immár el kellene döntenie, ki térdel ott, benn az immár fedél nélkül maradt oltár előtt. Ő, avagy az alteregója? Fehér por, kérdezte ismét. Igen, fehér, ugyanis a nagytemplom állagának egy jelentős részét gipsz képezte... Igaz, a fröccsöntött angyalok, Regény Misu úgy mondta, a rezes spray-vel befújt, fröccsöntött angyalok, rézangyalok, réz arkangyalok, részben már kiszorították a gipszet... Carco írja kitűnő Utrillo-könyvében, amikor megkérdezték, mit vinne Párizsból magával, Utrillo azt mondta, egy kis darab gipszet... Ami Kovács nagyapám vásári gipszszületét juttatja eszembe, mellyel titokban verseket írtam volt palatáblámra. Nagyapám el nem tudta képzelni, mi fogyasztja (eszi) azt a feszületet, egyszer valami olyasmi megjegyzést tett, minden bizonnyal az ő életével együtt fogyasztja az a valami, az a valaki... Ez a kis darab gipsz mindig megríkat, mondta halkán, inkább csak magának Olivér.

Érezték, gyorsabban fáradnak, mint gondolták, nem mondták, de tudták, ma csak a Szt. Rókus-kápolna melletti padig fognak sétálni. Ez az ő távjuk, a Szt.

Teréz-főtemplom és a kis Rókus-kápolna köze... Meg hát másért is fontos volt az a két pestisjárvány áldozatai emlékére, 1738-ban emelt, majd 1884-ben renováltatott kis kápolna. Melyet nagyon ritkán lehetett tárva látni. Olivér egyszer, amikor szintén itt, a kápolna oldalában üldögéltek, arról beszélt, ezt a mostani, koronavírus terjesztette járványt, mely már évek óta tart, harmadik járványként kellene számon tartani... De tulajdonképpen más miatt szerettek ők ott azon a padon üldögélni. Arról volt szó, hogy Erzszi (Sziku), Erika, Margit, Gréti meg Ági mellett, Jutka legjobb barátnője éppen ott lakott a kápolnával szemben. Ablakai a kápolnára néztek. Nagy, állandóan nyitva levő kapubejáratán, a padról látni lehetett egy már nem használt, de éppen szépen átfestett régi műhely nagy, fazettás ablakát, Váli Dezső festményein látni ilyen fazettás ablakfalakat (imádom őket, s hát Váli különben is valamiféleképpen szabadkai, egyik őse volt a város főépítésze, ő építette volt a városházát, egyszer váltottam vele pár szót, és meglepődtem, sokkal jobban ismeri Szabadkát, mint én, aki egyszer 2 évet, meg majd aztán most ezt a 28 évet éltem volt Szabadkán, illetve fürdővároskájában), meg látni Erzszi (Sziku) kis kertjét, gyöngyvirág van benne, meg árnyékliliom, valamint a kis kertben láncra kötve látni Erzszi (Sziku) kutyáját, Morzsit. Erzszi (Sziku) egyedül élt, ugyanis férje korán meghalt, két lánya pedig New Yorkba távozott. Ahol, mivel Szabadkán orvosi középiskolát végeztek, mint nővérek dolgoztak az egyik nagy kórházban. Erzsit (Szikut) a lányok, egyiküknek azóta már szintén született egy lánya, gyakran hívták magukhoz, gyakran küldtek neki repülőjegyet, őrizze a kislányt, főzzen neki meg magának, menjen el érte az óvodába, sétáljon vele a Central Parkban...

Erzsinek (Szikunak) New Yorkban nagyon hiányzott Szabadka: a Sándor, a Majomplacc, a korzó, a tejj piac, valamint persze a kutyája, Morzsi. Olykor megkérte Jutkát, menjünk el, nézzük meg, van-e vize, dobjunk neki valami harapnivalót. Kicsit beszélgessünk vele, csináljunk neki társaságot. Hempergessük meg a porban... Örömmel mentünk, noha tudtuk, ellátása biztosan jól meg van szervezve. Jutka később részletesen megírta facebookján Morzsinál tett látogatásainkat.

Most nem sétáltunk be az udvarba. Csak kintről a kápolna melletti padról néztük, pontosabban csak én néztem, lestem, lestem volna Morzsit. Néztem, számoltam az ablakfal fazettáit... De hiába, Morzsi nem mutatkozott. Tükrözni sem tükröződött egyik fazettában sem. Arra gondoltam, tán áthelyezték azt a vasrudat, melyet egy direkt erre a célra vásárolt nagy kalapáccsal mélyen a földbe vertek, majd 3 méteres láncát (a hosszabb lánc összegabalyodik) egy ELZETT lakattal erősítették hozzá... Akkor feltűnt nekem, Jutka nem keresi Morzsit. Te, kérdeztem, hová lett Morzsi. Elpusztult, mondta Jutka. Mikor, kérdeztem. Még tavaly. És nem szóltál. Nem akartalak felzaklatni, tavaly éppen elég sok bonyodalmas volt különben is a kutyákkal, hiszen Vitéz megharapott, meg akart ölni... És hát Bodza, Lea kutyája is barátságatlanul morgott rád... Igen, valóban, kutyáink mintha megéreztek volna, valami megromlott bennem...

Erzszi (Sziku) lányai, mesélte Jutka, vettek egy kis fehér palotapincsit Erzsinek (Szikunak), amelyet rendszeresen felvisz a repülőgépre Pesten és New Yorkban is. Már ismerik a pilóták, a légikisasszonyok. Hol temették el, kérdeztem. Kit, kérdezte Jutka. Morzsit, mondtam. Ott, benn, a nyírfa alatt. Erzszi (Sziku) gyakran megsiratja Morzsit New Yorkban. Néha megkéri a szomszédasszonyt, tegyen

virágot a nyír alá... Visszafelé átmentünk a kulcsmásoló által okkupált villamos melletti zebrán (Szabadka tán az egyetlen város a világon, Pécs mellett, ahol megszüntették a villamost), úgy sétáltunk aztán a Teréz-templomig. Ahonnan szintén a zebrán visszamentünk a csillogó, fekete bazaltkővel borított Harambašić utcába, hogy aztán majd a képkeregető Buzánál balra fordulva térjünk a Szegedi útra, s onnan egészen Palicsig már nem térve se jobbra, se balra...

Jó volt látni, ezek, éppen ezek a pillanatok, amikor az emberek az egész városban söprik, nagy, fekete zsákokba gyűjtik, szippantják öblös gégecsöveken az ostorfák aranytallérnak tűnő, alápilinkéző leveleit. Ehhez hasonlítható látványt csak a stockholmi szilfák selyemtermései nyújtanak... Ismét kihajtva a Harambašić utca fekete bazaltkockáiról, ismét elhajtva a Teréz-templom előtt, azon tűnődtem, ha azt mondják, két pestisjárvány volt Szabadkán, akkor ez a mostani járvány, mely olykor úgy tűnik, végtelen lesz, a harmadik, nem tudom, attól a Harambašić utcai csetlő-botló, mert az udvar is elnagyolt, durva bazaltkockákkal volt itt-ott kirakva, jöllehet mégis őrmesterként dirigáló bajtársamtól kellett volna megkérdeznem, mit gondol az egészből ... Mikor Szegeden kivették az egyik vesémet meg az epehólyagomat, a sokszobában volt egy hasonló, nevezetesen Kübekházáról származó (akkor tanultam meg Kübekháza nevét) bajtársam az első, a legelső vonalból, ő is nagyon határozott volt, és neki is mindenre volt kész válasza... Mindig azt mondogatta, haza kell mennie, mert a feleségének be kell feküdnie... A felesége meg, ha bejött, mesélték, mindig azt mondogatta, haza kell mennie, mert immár a férjének kell befeküdnie...

Milyen nap van, kérdeztem Jutkát. Hétfő, mondta. Nem gondolod, kérdeztem, benézhetnék szobrász barátunkhoz; nagyothall, biztos azért nem engedett be bennünket három hete, hétfőn... Ha hazaérünk, gondoltam, előveszem Kordovánt, már különben is kezd úgy viselkedni, akárha egy kész regényhős, igaz, komolyabb cipőre és könnyebb zakóra lenne szüksége (az ószeres Rózsa említette, kínáltak neki egy eredeti újvidéki örmény Tolveth-cipőt, melyet a betegeskedő mester, Tolveth úr felesége, a tollforgató Tolveth Oszkár édesanyja készített, azt hiszem, Kordovánnak nem lenne kifogása), el kell dönteni, mikor indítjuk, mint azt a Professzor óhajtott volt, útra... Úgy gondoltam, az út olyan lesz, mint a Harambašić utca, mindenütt, amerre csak a szem ellát, durva, fekete bazaltkockák. És Kordován ide-oda lépked, ugrál majd rajtuk puha Tolveth-cipőjében... Ki volt Harambašić, kérdezte Jutka. Mondtam, August Harambašić egy Alsómiholjácson született horvát író.... Egyszer, Szekszárdról jövet, áthajtottunk Miholjácson, csak nem tudtuk, az Alsón vagy a Felsőn... Kitaláltam, gondoltam, de még nem döntöttem el, mondjam-e Jutkának Kordován jegyzeteinek címét, ugyanis még nincs kizárva, nem Kordován jegyzeteinek lesz a címe, hanem Tolveth Oszkár jegyzeteinek, amelyeket, igaz, sehogyan sem sikerül neki összerakni, kibogoznia... A mottó én kölcsönöztem nekik kis, isztambuli kötetemből, *A drágakövekből*:

AZ INHOMOGÉN KŐ

Egyértelmű, a jadeittről van szó, noha a kőzet, ami állandóan foglalkoztat, kísért, illetve csattog a bakancsom alatt, nem is drágakő, hanem a Harambašić utca fekete bazaltja... Igaz viszont, a jadeit éppen hogy bágyadt és inhomogén... Furcsa, meséltem, Palicson van egy üzlethelyiség, amely már évek óta üresen áll, csak a cégtáblája fényeskedik:

OPÁL

át kell írnom JADEIT-re (zsádra)...

Tudod, min morfondírozok már egy ideje?, szólalt meg Olivér. Nem, mondja Jutka. Az a különös nekem, különös, de ugyanakkor az is egyértelmű, jelez is valamit, mármint azt, hogy újvidéki barátunk, Aco fia a fehérorosz kézilabda-válogatott tréner, első vagy másodtréner... valamint az opuzeni Krešo bácsiék (bácsinak mondom, noha csak egy-két évvel idősebb nálam) fia is a fehérorosz kézilabda-válogatott tréner, ő a másodtréner... Mi ebben a különös?, kérdi Jutka. Az, hogy mindenki a fehérorosz kézilabda-válogatott körül serteptétel... Veszel két távoli embert, megvizsgálod őket, és azt kell látnod, mind a kettő a fehérorosz kézilabda-válogatott körül ügyködik...

Nem meséltem, mondta Olivér Jonathánnak, hogy a Harambašić utcából jövet, elhaladva a szobrász nagy gazdaháza előtt, halkán azt kérdeztem Jutkától, ugye ma hétfő van? Igen, mondta Jutka lassítva, majd félre is állva... Elolvasta a gondolatomat, ha hétfő van, lehetséges, a szobrász is épp itthon van... Egy lakatlan gazdaház nagykapuja előtt parkolt. Nézzük meg, mondta. Kiszálltunk. És a szobrász kapujához sétáltunk. Már majdnem megnyomtam a csengőt, amikor Jutka rám szólt. Ne csöngess, előbb nézd meg, lehet, nincs is bezárva... És valóban, már ahogy megmarkoltam nehéz kilincsét, éreztem, a kapu nincs bezárva. Benyitottam. Benn, egy aszúillatú lugas előtt ott állt a szobrász. Már vártalak benneteket, mondta. Előjött a felesége is. Egész nap vár benneteket. Itt áll, hallgatózik. Ugyanis egy istenért sem hajlandó betenni fülhallgatóját... Inkább itt álldogál a nyitott kapunál... Azért idegeskedik, magyarázta a felesége, fél, megszárad, szétrepedezik puha kékagyag szobra... Naponta kétszer is vízbe mártja a jutazsákokat, hogy újra bebugyolálhassa... Még puhán szeretné megmutatni nektek... Tudod, számára csak addig szobor a szobor, amíg puha... Nem puha, javította ki feleségét a szobrász, amíg: *élő*.

Olivér eltűnése

Elmesélem T. Olivér eltűnésének, egyik újabb kori eltűnésének történetét, mondtam. Mert az utóbbi időben került-fordult, el-eltűnedezett volt, s ez egy regény főhősének esetében felettébb kellemetlen, hogy a fenébe vezesse, fűzze-fonja regényét a szegény regényíró, ha főhőse, aki mellesleg az ő alteregója, nyomtalanul el-eltűnik... A szó szoros értelmében örökre, mert azok is örökre tűnnek el, akik olykor még vissza-visszaszállingóznak... Hol áttetszővé lett, tette hozzá Gorotva, hol füstbe ment, mondta Csíkós Elemér (nem Csikós, mindig összekeverik őket, mert Csíkós Elemér jár lovaglónadrágban, s nem Csikós, fogalmam sincs, hogy a fenében szerezte meg egyik neves földvári zsoké értékes, állítólag az angol uralkodóház turkájából, így mondták, származó nadrágját). Igaz, jól emlékszem, ez a véletlenül elhangzó múlt idő kissé megijesztette akkor a társaságot. Tán engem leginkább. De már, emlékszem, nem tudtam visszavonni azt a *voltot*, csak felgyorsítottam, mint ahogyan éppen tőle, Olivértől tanultam, csak felgyorsítottam kissé a történetet.

Úgy is mondhatnám, majd mindenkinek volt egy története T. Olivér eltűnését illetően. Arról, mikor is látták utoljára. Illetve, mikor is tűnt úgy, mintha őt látták

volna. Legtöbben arról a bizonyos falusi (Ruzsa? Beška? Pecelló?) kovácsműhelyről beszéltek, hogy mégiscsak ott lehet, hogy ott, annak az elhagyott kovácsműhelynek bivalybőr fújtatójába húzódott be, bújt el – olyannyira, hogy aztán nem tudott onnan kimászni... Ott mumifikálódott. Mert amióta Olivér magyartanár-nője elrothadt, illetve hát mumifikálódott, a lánya, hogy minél tovább kaphassa nyugdíját, mint egy nagy ágydíszként szolgáló trieszti kaucsukbabát, mumifikálta, azóta mind többen élünk ezzel a kifejezéssel, nem azt mondjuk, elrothadt, hanem azt, mumifikálódott...

Jonathán például a Neretva-deltában látta, mintha látta volna egy kopott, belül kobalt, kívül zöld, karcsú *trupicá*ban evezni. Minden bizonnyal Halillal indultak épp az egyik deltaágba uszadék fát, és hát a háború megrongálta, megpörkölte kis városkákban üszkös gerenda-, kerítés- meg ajtómaradványokat gyűjteni. Olivér végtelenül szerette, nagyra értékelte Halil Tikveša fekete-fehér grafikáit, pasztás, erotikus festészetét, uszadékfából meg a háborúból maradt üszkös gerendákból képezett asszablázsait, melyeket olykor patyolatfehér lepedőbe csavart, avagy kis sáfránycsokrokkal rakott körbe... Nem csoda, hogy végül, ha nem is az Alföldön, se nem is a Preszpa-tavon (édesapja börtönéveinek egy részét, majd egy évet, ott, a tó feletti hegységen, a Prokletijén irtotta az erdőt), de a Neretva-deltában lett pákásszá, a pákászokat meg ugye nemigen látni, sőt egyáltalán nem látni (Csíkos Elemér azt bizonygatta egyszer, ő volt közülünk legjobb barátságban Rózsa Jézussal, hogy tulajdonképpen, félig-meddig vagy egészen, maga Rózsa Sándor is egy pákász volt, ahogyan például a nagy montenegrói festő, Danilo Kiš cetinjei rajztanára, Milunović is az volt, festészetének egy része, a háború előtti Párizst, a háború utáni Belgrádot elhagyva, egy pákász festésze volt; Saint-Tropez-ből Čelebonović az ő pákászvilágába járt tulajdonképpen festeni, noha tulajdonképpen ő is úgy élt Saint-Tropez-ban, akárha egy pákász).

Szóval senki sem beszélt T. Olivér haláláról. Csak Róza ijedt volt meg, amikor elolvasta, akkor már harmadszor olvasta el, a *Szeméremékszerek* első, *A két steril pohár* című kötetét, melynek különösmód ő is egyik főszereplője volt, amiképpen az akkor még kéziratban lévő második (harmadik?) könyvnek (*Az úr pantallója, A liba szeme*), sőt ha jobban meggondoljuk, hiszen magának a *Szeméremékszerek* című fejezetnek is, mert van a *Szeméremékszerek* című trilógia és van külön a trilógiát befejező zárófejezete, de ezt most ne részletezzük. Róza előbb ilyen-olyan apróbb megjegyzéseket tett. A szerb szövegre is például, hogy az indijiacot, már-mint azt, hogy valaki indiai, nagybetűvel írják. Majd hirtelen hangot váltott. De Ottokár, mondta, nehogy meghalasz nekem T. Olivért! Mondtam, hogy nem, meg azt is, hogy se a Professzor, se Regény Misu, se Jonathán nem akarja T. Olivér halálát. Mindannyian elfogadták azt, hogy csak úgy, a maga módján el-elütnedezik, kimarad a kötetekből... Elveszelődik. Felszívódik. Még Palicsi P. H. Jenőke is, mondtam. És azon nyomban el is meséltem Rózának, hogy megnyugtassam, Jenőke, ha jól emlékszem, eredetileg a harmadik könyv szöveggyűjteményében lévő egyik ilyen jellegű történetét.

Akkortájt, mikor a migránsok cunamija már megszűnt, noha kisebb csoportjaik teljesen váratlanul még itt-ott fel-felűntek, valamint olykor tömegük közelségét, már-már lehetőséget, szuszogásukat is egyértelműen lehetett érezni, igen, akkor-

tájt történt, hogy Palicsi P. H. Jenőke, az egykori palicsi Conen-, később Tito-villa melléképületében berendezett orvosi rendelő várótermébe lépve, a közepén lévő oszlop előtt megpillantotta a magába roskadva, már-már teljesen színét veszttve, kifakulva bóbiskoló T. Olivért. Úgy érezte, mondta Palicsi P. H. Jenőke, nem zavarhatja. És különben is már éppen helyet szorított neki az oszlop mögött lévő fehér padon az egyik Lopuška utcabéli ismerős asszony, akit szerettem, mondta Palicsi P. H. Jenőke, és nem csak azért, mert a fia szintén fehérvérsejtűségben halt meg, mint annyi palicsi polgártársam... Így T. Olivér nem láthatta őt, Jenőke viszont szépen látta, hallotta, akárha egy kis színdarabot, az előtte történő, lejátszódó mozgásokat, eseményeket.

Valami járvány volt. Épp. Illetve, akárha a középkorban, immár évtizedek óta folyamatosan. Már nem is számoltuk, hányadik disznó-, illetve madárpestis-, hányadik kergekórjárvány... Nem csodálnám, ha végül a disznópestist is elkapnám, mondta volt Olivér, hiszen egy disznózsírból tapasztott költő,¹ mi másban is betegedhetne meg, pusztulhatna el... Mellesleg említem, Pahulek Domagoj egy időben abban reménykedett, a NATO-bombák sűrített uránja neutralizálni fogja a pestist, az ilyen-olyan kergekórt...

A váróterem dugig tele volt, egy szék kivételével minden hely foglalt. És az az egyetlen szabad szék különös mód éppen T. Olivér mellett állt.

De hát miért nem ült ide, mellém senki, még Palicsi P. H. Jenőke sem, akit noha Olivér látni nem látott, de érezni azonnal megérezte, ahogy belépett, valamint háta mögötti jelenlétét is folyamatosan érezte.

Olivér e járványokat-pestiseket-kergekórokat illetően csak azt tudta, Miloševićet éppen azokban a napokban szállították Hágába, amikor maga is éppen ott volt a helyszínen, mindig ott volt, akárha Stendhal hőse, anélkül hogy tudatában lett volna, hol is van, mindig ott volt Waterloonál, Waterloo közelében... Igen, Hágában volt véletlen éppen, ugyanis, ha már Rotterdamban tartózkodott (recitálta az *Omatje* című versét, a hollandusok némiképp ráéreztek), gondolta, átugrik Hágába, megnézi még egyszer Vermeer ama kis sárga falfelületét, melyet Proust a művészetek kvintesszenciájává minősített. És Olivér e látogatása különös mód egybeesett, minő egybeeséseket kreál a történelem, a tehenek kergekórjának tetőzésével, ugyanis a tömérdek leölt-lelőtt tehenet a hollandok nagy máglyákra rakták, s kísérteties fényük, hogy ismét festészeti példával éljünk, akárha valami eddig ismeretlen Brueghel- és Bosch-vásznakon, egész Hollandiát bevilágította, búzük, úgy tűnt, egész Európát meg fogja fojtani. Igen, gondolta most ott a váróteremben Olivér, minden bizonnyal már a kergekóron is átesem...

A váróteremben csönd volt, akárha mindenki aludt volna, mesélte Palicsi P. H. Jenőke, csak az asszonyok duruzsoltak itt-ott. Az egyik azt mondta, még nem tudja, ma mit fog főzni, a másik meg azt, ő a tegnapi maradékot, a tegnapi tökfőzeléket meg a tegnapi fasírtlabdacsait fogja megmelegíteni. Amikor kinyílt az ajtó, és fekete tréningnadrágban, a sok ilyen-olyan pruszlik fölött térdig nyúlt, a szoknyát is helyettesítő, patinaszín gombos pulóverben, fején meg-megcsillanó, szépen vasalt, fekete kendővel, kezében nagy csatos, fekete retiküllel, egy pörgekalapos vidám, ám katonás kiállítású, mozgású fiú, minden bizonnyal a fia által

¹ *Költő disznózsírból*, Kalligram, Pozsony, 2004.

teátrálisan kitért ajtón, egy töpörödött néni tipegett be a rendelőbe. Valóságos antré volt. Majd mindenki felfigyelt rájuk. Nincs hely, mondta a néni, és már fordult is volna vissza, már ment is volna ki, ment is volna haza, ha a fickó nem állja el az útját. Édesanyám, én már reggel korán lefoglaltam a maga számára azt a főhelyet, ott, nézze, az oszlop előtt. A fiú az Olivér mellett lévő egyetlen üres székre mutatott, hogy majd megfogva karját, oda is vezesse édesanyját. Valamint szépen, körülményesen le is ültesse. A néni leült, de máris kikattintotta az ölébe helyezett retikült. A kattanásra, amit inkább csattanásnak kellene minősítenünk, immár az is felkapta a fejét, odafigyelt, aki az antrét nem látta, nem kísérte volt. Alighogy becsukta, már újra ki is nyitotta. Leellenőrizze, minden benne van-e, nem tűnt-e el belőle valami az úton. Olivér, ha akarta, ha nem, minden alkalommal bele kellett néznie a retikülbe. Egy tiszta, vasalt zsebkendő volt benne. Olvasófűzér. Személyi igazolvány. Két bankjegy, egy 100 meg egy 20 dináros. A betegkönyvet a fiú már előző nap a salternál lévő dobozba helyezte. Meg egy cérnával kötött kis csokor volt még ott a tolóablaknál az egyik külön kis, selyembélésű zsebében a nagy retikülnek. Ahhoz, hogy T. Olivér megállapítsa, a semmis kis csokor milyen csokor is tulajdonképpen, ilyen semmis kis csokrokat sehol máshol a világon nem tudnak csinálni, legalább háromszor be kellett lesnie a retikülbe... Ha megszédül a néni, tán akkor emeli az orra elé, akkor szippant a kis csokor erős illatából, gondolta Olivér. Később meg is kérte a nénit, engedje, ő is megszippantsa a kicsike csokrot. Ugyanis, mint megállapította, kaporcokor volt. Van, amikor paszternák-, máskor meg ibolyacsokrot teszek a retikülömbe, súgta a néni. A fiam, tudja, nagyon szellemes egy gyerek, megboldogult apja volt ilyen, annak is állandóan stikliken járt az esze, a fiam mindig szól, édesanyám a gázálcot, mert így hívja kis csokraimat, nehogy elfelejtse retiküljébe tenni. Az, légy nyugodt, már benne van, mondom minden alkalommal... A fiú épp kiment a kocsihoz, leellenőrizze, jól parkolt-e. Bejött, türelmetlenkedett, olykor kérdezett valamit a salternál. Édesanyját is gyakran megkérdezte, jól van-e. Mire a néni újfent arra panaszkodott, jól lenne, ha nem lenne ilyen hideg a szék. Ha nem lenne ilyen hideg az ülőkéje. A pörgekalapos fiú nyugtatni próbálta az édesanyját, csendesedjen, majd lassan átmelegszik az ülőke. De a néni újra csak azt hajtogatta, hideg, jéghideg. A fiú ismét kiment, most mintha kissé tovább maradt volna. Biztosan rágyújtott, jegyezte meg a néni. Titokban olykor rágyújt. Cigarettazik. Az apja Hercegovinából hozatta a dohányt. Amikor a fiú bejött, ismét azt kérdezte, jól van-e. Jól lennék, ha a szék ülőkéje nem lenne ilyen hideg, ismételte csökönyösen. Mire a fiú megsokallta, azt mondta, édesanyám tessék megnyugodni, mindjárt megoldjuk. És ismét kisietett. Mindig sietve távozott, mindig sietve érkezett.

A néni Olivér felé fordult, ügyes, mindent megold, mint a megboldogult édesapja, mondta. Egy idő után a fiú, hihetetlen mosollyal az arcán, könyökével nyomva le a kilincset, egy nyaláb száraz gallyal, egy marék növényi pöszmettel, köztük akárha egy lehullott madárfészekkel, tért vissza jellegzetes fúrge járásával. És máris letérdelt a néni elé. Illetve csak most vette észre Olivér, valójában mind a kettejük elé. És lassan, nyugodtan, akárha ministrálna, a száraz levélből, a madárfészekszerű növényi pöszmetből, a gallyakból kis máglyát rakott édesanyja széke alá. A maradék gallyat, pöszmetet pedig oldalról, egyáltalán nem

érintve cipőjét, Olivér széke alá tolt, rezervába, de facto az ő széke alá is máglyát rakva. Ahogy elkészült, a fiú Olivérre kacsintott. Majd se szó, se beszéd, a száraz levelet, a növényi kócot, madárfészekszerű pöszmetet, édesanyja ne nyugtalankodjon, föl ne fázson, meztelenkedő öngyújtójával, miközben elővette, pillantást vetett öngyújtójára, meztelen-e éppen a hölgy, amikor látta, még rajta a ruha, mintha azt súgta volna, majd mindjárt neked is meleget csinállok, angyalkám, öngyújtójával édesanyja széke alatt a máglyát szépen meggyújtotta... Pontosabban, mintha meggyújtotta volna, mert ezt is furfangosan csinálta, mint csinálta volna megboldogult édesapja, előbb soká csapkodva rázogatóva, tán nem volt elég gáz benne... Előbb csak egy egész vékony füstcsík mutatkozott, majd füstölni kezdett a néni máglyája... Kisebb bonyodalom keletkezett. Igaz, Palicsi P. H. Jenőke azt mondta, végül is nem tudná pontosan megmondani mi is történt, a fiú valóban alágyújtott-e a máglyának, vagy csak úgy csinált, mintha meggyújtotta volna. Noha a bóbiskoló őrző-védő ember azonnal bemozdult, minden bizonytalansággal ő fojtotta el a tüzet, ha egyáltalán volt tűz, mindenesetre a füstöt csak sokára sikerült kiszellőztetni. De az sincs kizárva, a rendelő kályhájából csapott ki a füst, tűnődött Jenőke, noha abba a kályhába már évtizedek óta nem gyújtottak be, afféle feneketlen szemeteskosárként szolgált, de lehetséges, akkor valaki véletlen éppen bele talált dobni egy csikket... Palicsi P. H. Jenőke mesélte, később találkozott a pörgekalapos fiú egyik noszai ismerősével, aki azt állította, abban a meztelenkedő öngyújtóban már évek óta nem volt gáz, nem is lehetett utántölteni, kínai gyártmányú volt; ebben Cziprián Falconetti is megerősítette Jenőket, bizonygatva, a kínai öngyújtók titka éppen az, nem lehet utántölteni, el kell őket dobni, de hát a pörgekalapos fiú nem volt hajlandó eldobni, állítólag valamiféleképpen beleszerelmesedett abba a vetkező leányzóba, noha a kínai vetkezős öngyújtókban bizonyos idő, a gáz elfogyása után, a vetkezés is megszakad, állítólag minden egyes öngyújtó esetében, a vetkezés más-más fázisában áll le...

Mire tiszta lett a levegő, már se a néni, se T. Olivér nem ült ott a rendelő központi oszlopa előtt lévő székeken. Mind a kettő üres volt. Alattuk, a székek alatt, két, kissé mintha megpörkölődött, madárfészek sejlett volna... Igaz, mondta, akárha magának Palicsi P. H. Jenőke, sosem is láttam, hogy a gyerekek madárfészek alá gyújtottak volna, sosem. Hiszen a gyerekek a madarak pártján állnak. Maguk is madarak. Maguk is akárha még a tojás jégzsínórjához kötve... Ha valamit felgyújtottak, akkor az odvas, nagy, sötét odúkkal teljes öreg füzeket, tán, hogy kifüstöljék a bevacolt ragadozókat... Újabban vadmacskák is elő-előfordultak ugyanis bennük, sőt egyesek szerint már rozsomák is, még akkor is, ha csak a gyerekek fantáziájában, avagy a palicsi ZOO-ból kiszökve egy rövidke időre, épphogy csak a gyerekek kis szívét megeddék...

Palicsi P. H. Jenőkének fogalma sem volt, mi történt. Lehet, mondta Csíkos Elemér, nem is T. Olivér volt az, aki ott gubbasztott, nem is tudván tehát, hogy máglyára rakták, nem is észlelve igazán, mekkora tűz lett a dologból, mert a füst azonnal elkábította... Istenem, sóhajtott fel Csíkos Elemér, ha tudta volna, afféle Dózsa Györgyként végzi...